

Under orgelbruset

– en udsmyknings historie fra Vestjysk Musikkonservatorium

Af Hans Tyrrestrup

I koncertsalen på Vestjysk Musikkonservatorium i Esbjerg løfter orglet stræbende sine piber til stor lyd. Under dem findes en tilsyneladende afdæmpet frise, fire felter i et næsten monokromt, stille farveudtryk.

Ordet *frise* er beslægtet med de franske *friser*, (dansk *friserer*), som betyder 'at krølle', 'snørkle', og udsmykningsforløbet, som præsenteres i det følgende, virker kompliceret, svingende og langt. Det er det også. Her søges vist nogle af de led, der indgik i værkets tilblivelse, genesis.

Patetisk sagt kom orglets ornamentering til at dreje sig om liv og død.

Som et billedbånd bevæger også tiden sig. Udsmykningens historie strækker sig over et kvart århundrede, og i den optræder mennesker, som har givet piberne et musikalsk pust og mig som kunstner et åndeligt, inspiration.

1975-1998

For ti år siden døde min gode ven Jesper Madsen, (1957-1999). Han var elev på Varde Gymnasium, da jeg underviste der, og vores ven-skab blev musik og maleri.

I begyndelsen af 1980'erne præsenterede den

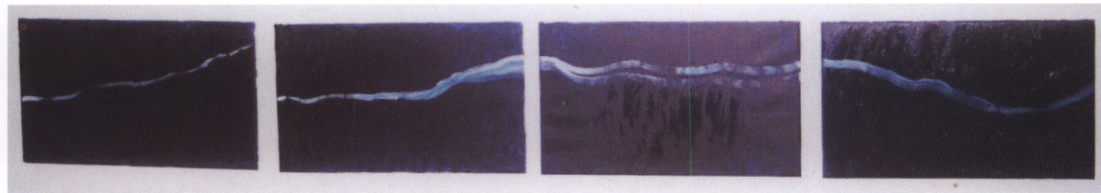
da unge konservatoriestuderende mig for en kassette med lydbåndet »4 billeder«. De fire små klaverstykker skulle jeg overføre til billeder på papir. Jeg lyttede og lod farvekridtet løbe hen over papirets ark efter musikkens bevægelser og tonefarver. Derpå offentliggjorde komponisten titlerne *Dedicace*, *Hun sover*, *Ø (nocturne)* og *Mosaik i mørke*, hvis indhold viste sig at være i fin overensstemmelse med farveskitserne:

Her fødtes ideen om at stile mod et musikalsk-malerisk samarbejde, en vekselvis skaben efter hinandens forlæg, en æstetisk dialektik.

På min fødselsdag i 1984 modtog jeg fra Jesper et partitur, en tekst og en lyd: *La Torre Festiva – piano piece for a painter*.

Vores geografier og ydre virke fjernede sig derefter fra hinanden, medens det almindelige liv løb videre, men den musikalsk-maleriske idé hvilede uden at være glemt. Jeg havde den i tanken, da det forhenværende elværk skulle transformeres til et musikkonservatorium, hvis koncertsal jeg skulle udsmykke med 22 friser.

Det blev en omfattende, malerisk kompositionsproces, som tænktes i musikbaner og afsluttedes med at få titlen *22 Nocturner*.

Fire orgeltavler – en af tidlige skitser til orgelfrisen.

»La Torre Festiva – piano pjese for a painter« – fødselsdagskomposition af Jesper Madsen.

Ved konservatoriets indvielse – i 1998 – mødtes Jesper og jeg til festligheden. Han var tilbage på konservatoriet, nu som underviser i orgelspil, og jeg som udsmykkende kunstner. Dagen efter festen optog TVDR ved Stig Krabbe Barfoed det færdige resultat, de 22 nocturner, medens Jesper som komponist og ven spillede *La Torre Festiva* dertil. Vores kunstneriske frugt var modnet, det var et stort øjeblik, og det var sidste gang, vi så hinanden – kort tid efter døde Jesper af en hjertetilfælde.

1998-2002

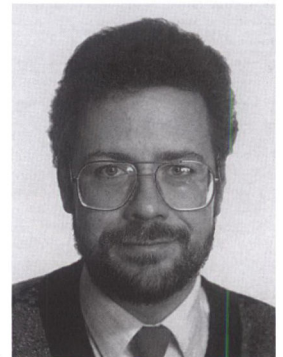
Ved årtusindeskiftet eksperimenterede en grup-

pe konservatoriestuderende, MusExp, med at sætte musik til de 22 frisemalerier. Og i 2001 var der uropførelse og udgivelse af »2x22 Nocturnes Compostions«, en koncert med efterfølgende præsentation af maleri-musik-cd-bog.

Rektor Axel Mommens ideale tanke om at få bygget et koncertorgel udviklede sig til virkelighed. Arkitekt Per Wohlert formede og tegnede dronningen blandt instrumenter, og Markussen & Søn skulle bygge det. Over spillebordet og under de centrale piber var fire felter, som jeg blev bedt om kunstnerisk at udfylde.

I den musikmaleriske inspirationssammenhæng foreslog jeg MusExp at komponere fire musikstykker til de fire orgeltavler, som jeg så derefter skulle forvandle til fire billeder.

MusExp præsenterede en overraskende genreudvidelse, idet et af medlemmerne, Claus Gahrn, havde skrevet fire digte, hvorover gruppen komponerede de fire musikbilleder. Temaet var de fire livsaldre, idet orglets musik ofte markerer de væsentlige livsafsnit, men i stedet for de kirkelige handlinger *dåb, konfirmation, bryllup og begravelse* drejede teksterne sig om de verdslige og almenmenneskelige eksistentialer *fødsel, ungdom, manddom og død*

Jesper Madsen 1957-1999.

hvisker en blomst
i mørket

sådan gror vi

sølvdråber synger
langsomme ord af glas

klangen antænder
vinterilden i marts
spirer som jævndøgn

kontrapunktisk bevægelse

så drik lyset

landskabet står blankt
ventende på en skæbne

vi kan gå sammen
til havet
lad det føre os

skovens tågede ånd
hængt over floden

bjerghytterne
tilfældigt forladt af regn

kapellet
menneskekranium

ildstedet brændt ud

For mig, som havde haft professor Johan Fjord Jensen som min vigtigste litteraturunderviser-guru på Århus Universitet, var hans »Livsbuen – voksenpsykologi og livsaldre« et fremragende teoretisk og filosofisk grundlag for studierne i orglets udsmykning. Hertil føjede sig overvejelser over livsillustrationer som grafiske cardiogrammer, farvesymbolik og aldersrytmer.

Så da musikere, instrumenter og TV Syd ved Preben Nygaard, som fulgte den ganske orgelproces, troppede op i Thorstrupatelieret en forårsaften i 2002, var forudsætningerne legio. Og i det smukke, lave sollys udfoldede sig så en stærk, koncentreret, poetisk og samsøgende skabelse: musikere og sanger, maleren, tv-filmeren og min fotografven forenede sig i en dirrende, motivstyret, improviserende genesisfortolkning af de fire digtes stemning.

Cd'en til »2+22 NocturnesCompositions« – bogen om udsmykningen i Konservatoriets koncertsal.

»MusEXP« (Experimentarium) i Hans Tyrrestrups atelier i Thorstrup. Fra venstre: Henrik Strandfelt, Marc Bernstein, Mads Jørgensen, Frøderik Søegaard, Dorthe Sehested, Claus Gahrn, Hans Tyrrestrup, Preben Nygaard, (TVSYD).

På arkets papir søgte jeg at overføre det sensitivt søgende sprog af musik og lyrik i en form for kalligrafi og kolorit, medens seancen udfoldede sig.

De kunstseismografiske notater var derefter udgangsskitser for maleriske udformninger af *de fire orgeltavler*, som vi døbte bestræbelsen.

The Four Organ Tablets var en god arbejdstitel, idet adskillige tavler blev afprøvet, medens orglet voksede og nærmede sig sin færdiggørelse.

Og så stod det der
betagende ordfrit
et vidunder af en diademisk stræbendeløftende
sølvskulptur
en jordisk åbenbaring

et instrumentværk
som overvældende lydløst
intonerede et kommende brus af orgeltoner

og dér under blå vindlader og hundredevis af runde piber skulle jeg indkomponere fire maleriske tavler, som skulle forbinde orgel og koncertsal, udtrykke de fire livsaldre og være et værk i sig selv...?

Dertil kom spillebordets hvide tangenter, knapper og brune træåreornamentik, noder og organist. Vel at mærke, når lågerne var åbnet til spil og ikke indgik i den blå kvadrerede facade.

Den nye situation betød, at jeg flyttede atelier til konservatoriet, og indledte et 'on location'-

Hans Tyrrestrup maler efter digt og musik.

maleri. Kun afbrudt af enkelte studerendes velkomne øvelser i den varme sommers kølige sal og givende samtaler med arkitekt, personale og rektor koncentrerede jeg mig om at sammensmelte alle ideerne fra den for andre ukendte forhistorie med det totale, rumlige orgelværk.

Rytmiske strukturer, farvekombinationer og livsaldermotiver skulle væves ind i hinanden i en friskhed, der ikke måtte dominere, men forsigtigt forbinde samtidigt med, at symmetrien skulle brydes næsten symmetrisk. Det var svært og krævede mange øvelser og tavleudskiftninger. Up and down, ups and downs.

Og ud af det hele voksede frisen frem, blev afsluttet og indledte sit visuelle samspil med orglet.

Den 6. september 2002 indviedes på smukkeste vis det instrumentale kunstværk. Der blæstes ånd i orglet, dets hjerte slog, og af Jesper Madsen spillede *Fra 4 Intermezzi IV 1998*.

Under orgelbruset sås en livsfrise. Under orgelbruset tænkte jeg på liv og død.

Litteraturliste

- Barfoed, Stig Krabbe: Hans Tyrrestrup, Kunstnerportræt, DR2 TV 28/9 1998, DR1 TV 18/10 1998
 Christiansen, John: Nyt pragtorgel i Esbjerg, Jyllands-Posten, 8/9 2001
 Fich, Karin: DR P2, Mal Musikken, 15/2, 2004
 Heide, Preben: KulturNyt, Danmarks Radio P2, 5/6 2001
 Holte, Susanne: Vestjysk Musikkonservatorium i El-værket, 1999
 Jensen, Johan Fjord: Livsbuen – en voksenpsykologi, Gyldendal, 1993

Orglet.

Orgelfrisen.

Lindboe, Ole: Hans Tyrrestrup, White Nocturnes, Royal Danish Consulate General, Russia, 2001

Lund, Carsten: Orglets ABC, udgivet af Det danske Orgelselskab, 1980

Modus – Dansk Musikpædagogisk medlemsblad, nr. 7/6 2002

Nygaard, Preben: Orglet skal klinge, TV Syd, sept.2002

Prip, Svend: Orglet i koncertsalen på Vestjysk Musikkonservatorium, Orglet, medlemsblad for Det danske Orgelselskab 2/2002

Rømer, Tina: Amadeus, DR P2, 26/11 2003

Tyrrestrup, Hans: 2x22NocturnesCompositions, Vestjysk Musikkonservatorium, 2001

Tyrrestrup, Hans: Mellem tårn og kuppel, Jelling Bogtrykkeris Forlag, 1994

Vestergård, Annelene: Mageløst koncertorgel indviet, JydskeVestkysten, 7/9 2001

Tange, Esben: Bolero, DR P2, 2002

Weirup, Torben: Hans Tyrrestrup, Dansk Kunst, 1999.

Foto: Medvind Fotografi og privat.

*Hans Tyrrestrup er maler og digter, er født i Esbjerg i 1944 og har i mange år boet i den gamle degnebolig i landsbyen Thorstrup ved Varde, hvor der nu er male-
risk atelier.*

Hans Tyrrestrup er uddannet cand. mag. i litteratur, har udgivet digte, essays og kunstitteratur, bl.a.: »14 Udvalgte Digte« 1984; »Solens Kuppel – romerske rids« 1987; »Den truede lykke« med Vagn Predbjørn Jensen 1990; »Månens Muse – finske fragmenter« 1992; »Jerusalem Colours« 1995; »Fra Ordets Palet – digte i retrospektiv« 1999; »Eftertankens vejrhane« med fotograf Bent Sørensen 2006; »Grøn solfisk« 2006.